

מצוות- שמור את חודש האביב

מבוא:

"שמור את חדש האביב ועשית פסח לה' א-להיך כי בחדש האביב הוציאך ה' אלוקיך ממצרים"

איך פרשו חכמי ביתא ישראל את הציווי בפסוק הנ"ל?
הרי תקופת האביב יוצא בחודשי תשרי- חשוון בחבש- ארץ שמתחת לקו המשווה.
איך שמרו על חגיגת פסח באביב כאשר חודש ניסן הוא אמצע החורף?

הדעות:

1. **עיבור שנה בהתאם לאקלים בישראל:** הקייסים עברו את השנה להתאים את ניסן לאביב הארץ ישראלי.
2. **עדות לנאמנות הקהילה:** שמירת הלוח הירחי באתיופיה הינו דוגמא מפליאה לזיקה העמוקה בין מסורת העדה וחז"ל, מסורת שמעולם לא נתקה עצמה מהלוח של ירושלים וכלל העם היהודי. (הרב יואל בן נון)

עמדה 1: עיבור שנה באתיופיה (יוסי זינו)

השאלה מאירה פן נסתר באורחות החיים ולוח השנה של ביתא ישראל. באתיופיה עונות השנה הפוכות מישראל. בניסן מתחילה עונת הגשמים ובתשרי עונת היובש. להבנת הסיבות להיפוך השנה ראו: <https://did.li/4tN5q> חכמי העדה ידעו שיש לחוג את פסח באביב של ארץ ישראל, שהוא מקביל לראשית עונת הגשמים באתיופיה. לשם כך יש לעבר את השנה אחת לכמה שנים. הם עשו זאת בדיוקנות רבה על פי תצפית תמידית בירח ובסימני חילופי העונות, כגון: התקרבות עונת הגשם/היובש, הבשלת היבול ועונת ההמלטה. הייתה בידיהם מסורת שיש לעבר את אדר, כדי שניסן יחול באביב הארצישראלי. לא היה בידיהם חשבון קבוע של שנים מעוברות. בכל שנה, כאשר התקרב חודש אדר, הקייסים היו מתייעצים ביניהם ומחליטים האם החודש הבא יהיה ניסן או שיהיו השנה שני חודשי אדר. לא נותר לנו אלא להתפעל מחכמתם של מנהיגי העדה, הבנתם המעמיקה בטבע ארצם ויכולת הנהגה מופתית של כל העדה על פי לוח שנה אחד, שאינו ידוע מראש. אגב כך, מובן היטב מעמדם הבלתי מעורער של הקייסים בהנהגת העדה, שהרי ללא הקייס אין לוח שנה - חגים, צומות וכל מעגל השנה - הכול מפי הקייס.

דעה 2: הרב יואל בן נון

תצפיות הירח לקביעת הלוח והחגים במסורת 'ביתא ישראל' תואמות להפליא למסורת חז"ל שנשתמרה במשנה, אף שהמשנה וכמובן התלמוד לא הגיעו לאתיופיה - התורה שבעל פה הגיעה ונשמרה באופן המעורר השתאות ממש; זו עדות מדהימה לעתיקות המסורת של קביעת הלוח היהודי בעם ישראל (בימי בית שני) וב'ביתא ישראל' (באתיופיה); ברוב הגליות נקבע לבסוף הלוח הקבוע מימי הגאונים - ורק 'ביתא ישראל' שמרו מכל משמר על מסורת התורה שבעל פה,

וזאת, למרות הלוח השמשי של הכנסיה האתיופית, ולמרות הלוח (הקרוּב לשמשי) שבספר היובלים.

מקורות הסוגיה

הפסוק – "שמור את חודש האביב"

שמור את חודש האביב ועשית פסח ליהוה אלהיך כי בחודש האביב הוציאך יהוה אלהיך ממצרים לילה. (דברים טז א)

פירוש רש"י לתורה

מקודם בואו שמור שיהוא ראוי לאביב להקריב בו את מנחת העומר, ואם לאו עבר את השנה.

עיבור השנה של חזקיהו המלך

א וישלח יחזקיהו על כל ישראל ויהודה וגם אגרות כתב על אפרים ומנשה לבוא לבית יהוה בירושלם לעשות פסח ליהוה אלהי ישראל. ב וינעץ המלך ושריו וכל הקהל בירושלם לעשות הפסח בחודש השני. ג כי לא יכלו לעשותו בעת ההיא כי הכהנים לא התקדשו למדי והעם לא נאספו לירושלם. ד ויישר הדבר בעיני המלך ובעיני כל הקהל.

[\(ספר דברי הימים פרק ל, פסוקים א-ד\)](#)

עיבור השנה בבית דין:

עבור החדש, בשלשה. עבור השנה, בשלשה.

[\(משנה מסכת סנהדרין פרק א' משנה א'\)](#)

מאיזה סיבות מעברים את השנה:

1) תלמוד בבלי מסכת ראש השנה כא.

שלח ליה רב הונא בר אבין לרבא כד חזית דמשכא תקופת עד שיתסר בניסן, עברה לההיא שתא ולא תיחוש לה דכתיב "שמור את חודש האביב", שמור אביב של תקופה שיהא בחודש ניסן.

פירוש רש"י: דהיינו אביב של חמה שיהא בחידוש ניסן הלבנה.

2) תלמוד בבלי מסכת סנהדרין יג:

אמר רב שמואל בר רב יצחק אחרים בתקומת ניסן קיימי, דכתב שמור את חודש האביב

שמור אביב של תקופה שיהא בחודש ניסן... רבינא אמר לעולם אחרים בתשרי קיימי קסברי אחרים כולי חג בעינן, ויום טוב ראשון. יום טוב ראשון חג האסיף כתיב, חג הבא בזמן האסיף.

3) פסיקת רמב"ם

הלכה א

שנה מעוברת היא שנה שמוסיפין בה חדש. ואין מוסיפין לעולם אלא אדר ועושין אותה שנה שני אדרין אדר ראשון ואדר שני. ומפני מה מוסיפין חדש זה מפני זמן האביב כדי שיהא הפסח באותו זמן שנאמר שמור את חדש האביב שיהיה חדש זה בזמן האביב. ולולא הוספת החדש הזה הפסח בא פעמים בימות החמה ופעמים בימות הגשמים.

הלכה ב

על שלשה סימנין מעברין את השנה. על התקופה ועל האביב ועל פירות האילן. כיצד בית דין מחשבין ויודעין אם תהיה תקופת ניסן בששה עשר בניסן או אחר זמן זה מעברין אותה השנה. ויעשו אותו ניסן אדר שני כדי שיהיה הפסח בזמן האביב. ועל סימן זה סומכין ומעברין ואין חוששין לסימן אחר.

הלכה ג

ויש שם דברים אחרים שהיו בית דין מעברין בשבילן מפני הצורך. ואלו הן. מפני הדרכים שאינן מתוקנין ואין העם יכולין לעלות מעברין את השנה עד שיפסקו הגשמים ויתקנו הדרכים. ומפני הגשרים שנהרסו ונמצאו הנהרות מפסיקין ומונעין את העם ומסתכנים בעצמן ומתים, מעברין את השנה עד שיתקנו הגשרים. ומפני תנורי פסחים שאבדו בגשמים ואין להם מקום לצלות את פסחיהם מעברין את השנה עד שיבנו התנורים וייבשו. ומפני גליות ישראל שנעקרו ממקומן ועדיין לא הגיעו לירושלים מעברין את השנה כדי שיהיה להם פנאי להגיע.

(הלכות קידוש החודש פרק ד' הלכה א'. (ב'. ה'))

מאמר הרב יואל בן נון: זכור ושמור-לוח השנה והחגים בקהילת "ביתא ישראל"